

Didaktik

Pernille (musikskolelærer) er færdig med at forberede sig til morgendagens musikskoleundervisning. Hun håber, at eleverne bliver glade for de forskellige stykker musik, hun har fundet frem. Hvert eneste stykke er specielt udvalgt til en bestemt elev/elevgruppe. Nogle af musikstykkerne har hun fundet frem til efter ønske fra eleverne selv, andre stykker er valgt, fordi de repræsenterer nogle særlige faglige og musikalske problemstillinger, andre igen er valgt, fordi de repræsenterer en bestemt genre eller stilart.

Pernilles valg af musikstykker er et resultat af de overvejelser, hun har haft i forbindelse med planlægning af dagens undervisning, og hermed et resultat af hendes didaktiske overvejelser i forbindelse med undervisningen. Selve ordet *didaktik* stammer fra det græske ord *didaskhein*, som betyder "at undervise" eller "at belære".

Didaktik beskæftiger sig med alle de spørgsmål og valg, den enkelte musikskolelærer står overfor i forbindelse med planlægning, udførelse og evaluering af undervisningen. De didaktiske problemstillinger har vidt forskellig karakter og formuleres oftest som hv- spørgsmål.

Måden begrebet bruges på i dag, kan føres tilbage til 1657, hvor den tjekkiske præst og underviser Johann Amos Comenius udgav bogen *Didactica Magna*; "Den store didaktik. Den fuldstændige kunst at lære alle mennesker alt [...] hurtigt, behageligt og grundigt."

Det er imidlertid ikke muligt at lære alle mennesker alt, og den pædagogiske interesse rettede sig i lang tid mod at udstikke retningslinjer for, hvorledes man bestemmer, hvad der er vigtigst at lære. Spørgsmålet "Er noget vigtigere end noget andet – og hvorfor?" blev grundlæggende for didaktikken som pædagogisk teoretisk viden, hvorimod spørgsmålet om hvordan man "hurtigt, behageligt og grundigt" lærer noget, i første omgang blev udskilt fra didaktikkens interesseområde.

I dag skelnes der ofte mellem et snævert og et bredt didaktikbegreb. Det snævre didaktikbegreb omhandler spørgsmålene:

- **Hvad** skal eleven lære?
- **Hvor** skal undervisningen føre **hen**? Hvad er målet for undervisningen?

- **Hvorfor** har man foretaget disse valg? Hvilke begrundelser og formål ligger til grund for musikundervisningen?

Det brede didaktikbegreb omfatter udover ovenstående spørgsmål også de metodiske spørgsmål, som relaterer til, hvorledes man "hurtigt, behageligt og grundigt" lærer det udvalgte stof:

- **Hvordan** skal undervisningen tilrettelægges? Hvilke metoder vil man bruge? Hvilke muligheder gives eleven for at lære?
- **Hvornår** skal man lære? Hvor gammel skal man være? Hvordan tilrettelægges den faglige progression?
- **Hvormed** skal eleven lære? Hvilke undervisningsmidler tager man i brug?
- **Hvem** skal lære? Hvem er eleven/eleverne?
- **Hv...**

EKSEMPEL 1

Da Nikolaj (elev) kommer til musikskoleundervisning, præsenterer Pernille melodien "Stille nu" for Nikolaj. "Den havde jeg tænkt, du skulle lære at spille i dag" siger hun. Nikolaj bliver vældig glad, for "den sang min mormor altid for mig, da jeg var lille."

Men hvorfor skal Nikolaj lære lige præcis "Stille nu" og ikke "Jamaica"? Svarene kan være mangeartede men ikke nødvendigvis modstridende:

- Fordi "Stille nu" er en del af vores kulturarv, og det derfor er vigtigt at kende lige præcis dette stykke musik.

- Fordi musikken repræsenterer nogle grundlæggende færdigheder og kundskaber, som Nikolaj kan bruge i sit fremtidige arbejde med musik.
- Fordi Nikolaj gennem arbejdet med musikken gives mulighed for at få nogle særlige æstetiske oplevelser og erfaringer.

Denne type af overvejelser kan henføres til musikundervisningens overordnede begrundelser, som af Frede V. Nielsen karakteriseres og kategoriseres således: (DMpF konferencerapport, "Hvorfor Musik – Begrundelser for musikundervisning" s. 37-50)

Opdragsorienterede begrundelser, "opdragelse gennem musik"/"musik som middel", hvor musik og musikalsk aktivitet ses som havende afgørende betydning for menneskets intellektuelle, følelsesmæssige, kropslige og sociale udvikling.

Kulturteoretiske begrundelser, "opdragelse til musik"/"musik som mål", hvor musik og musikalsk virksomhed ses som vigtig del af vores kultur. Gennem undervisningen bliver eleven ført ind i musikkulturen og opnår hermed mulighed for at "blive et kulturvæsen på lige fod med andre".

Antropologisk orienterede begrundelser, hvor musikken opfattes som grundlæggende del af det at være menneske. Musik som en ikke-sproglig kommunikations- og udtryksform, der ofte er knyttet til eksistentielt vigtige oplevelser, følelser og erfaringer.

Æstetisk orienterede begrundelser, som tager udgangspunkt i forestillinger om, at mennesket gennem musik kan udtrykke og erkende sider af vor ydre og indre virkelighed, som ikke kan udtrykkes og erkendes ad anden vej. Musikken er hermed ikke kun at betragte som et supplement til elevens dannelsesproces, men en nødvendighed, fordi den rummer et særligt og uerstatteligt dannelsespotentiale.

EKSEMPEL 2

Nikolaj er i fuld gang med at lære at spille "Stille nu", men hver gang han når til slutningen af melodien, spiller han forkert.

Hvordan kan Pernille hjælpe Nikolaj bedst muligt? Som tidligere kan svarene være forskelligartede, men ikke nødvendigvis modstridende. Eksempelvis:

- Pernille viser, hvorledes melodien skal spilles, hvorefter Nikolaj imiterer Pernilles spil
- Pernille beder Nikolaj om at læse noderne grundigt og herefter spille den sidste svære del.
- Pernille spørger Nikolaj om, hvorfor det mon er så svært at huske den sidste del – hensigten er, at Nikolaj selv finder frem til en løsning på problemet.

Denne type af overvejelser vedrører elevens læring og de metoder, man som lærer tager i brug. Forskning (Schade, 2010 s. 46-57) viser, at musikskolelærere råder over et stort antal strategier i relation til at hjælpe den enkelte elev til at overkomme og beherske de musikalske problemer, der opstår i løbet af undervisningen. Hvilke strategier og undervisningsmetoder, der hjælper den enkelte elev bedst muligt, afhænger imidlertid af den enkelte elevs forudsætninger for læring. Eksempelvis viser undersøgelsen, at det at spille sammen med eleven i indstuderingsprocessen af nogle elever opfattes som en hjælp, men af andre opfattes som en decideret hindring for læring.

Som det ses af ovenstående eksempler på didaktiske spørgsmål, giver didaktikken ikke entydige svar, men den kan ses som et redskab, der kan hjælpe den enkelte lærer til at reflektere over musikundervisningens hv- spørgsmål. Ikke kun i forbindelse med forberedelsen til undervisningen, men også i forbindelse med selve undervisningen og evalueringen af denne.

EKSEMPEL 3

Da Nikolaj kommer til musikskoleundervisning, præsenterer Pernille melodien "Stille nu" for ham. "Den havde jeg tænkt, du skulle lære at spille i dag" siger hun.

Nikolaj kigger på Pernille og spørger så: "Er "Jamaica" svær at spille? Min musiklærer (i folkeskolen) har nemlig spurgt, om jeg vil spille den til sammenspil."

Pernille bestemmer sig for at hjælpe Nikolaj med at lære at spille "Jamaica". "Stille nu" må vente til næste gang.

Når Pernille foretager dette valg, skyldes det blandt andet, at hun finder det vigtigt, at Nikolaj kan indgå i forskellige musikalske sammenhænge – også udenfor musikskolens rammer. Dette hænger sammen med hendes syn på musikskolens almindelige forpligtelse, som indebærer, at hun er optaget af at hjælpe eleverne ►►

- til at opnå de musikalske og menneskelige kvalifikationer, der er nødvendige, for at de kan indgå i musikalske sammenhænge efter eget valg.

Da "Jamaica" indeholder nogle af de samme problemstillinger som "Stille nu", f.eks. i form af toneomfang og brug af intervaller, vurderer hun, at stykket repræsenterer nogle grundlæggende færdigheder og kundskaber, som Nikolaj kan bruge i sit fremtidige arbejde med musik. At gå i gang med "Jamaica" vil derfor ikke ødelægge den progression, hun har lagt for undervisningen. Samtidig virker Nikolaj overordentlig motiveret for at lære at spille stykket, og Pernille håber, at denne motivation vil kunne holde – også efter Nikolaj er gået ud af undervisningslokalet – og hjælpe ham til at få større lyst til at øve derhjemme.

Som det fremgår af eksempel 3, lader den musikpædagogiske virkelighed sig sjældent planlægge i alle detaljer. I løbet af undervisningen opstår situationer, som den enkelte underviser må forholde sig til nu og her. Didaktikken kan hjælpe den enkelte lærer til at få et større overblik over den komplekse musikpædagogiske virkelighed. Herigennem hjælpes underviseren til at foretage begrundede valg, også i situationer der ikke var planlagt på forhånd.

Forslag til litteratur:

Birgitte Schade

Koncerten som udtryk for musikskolens undervisningsmæssige praksis.

DPU 2010 s. 46-57

Kan downloades fra: http://www.dmpf.dk/media/40246/schade_speciale.pdf#page=47

DNMpF konferencerapport:

Hvorfor musik? Begrundelser for musikundervisning.

DPU 2007

Kan downloades fra <http://dnmpf.dk>

(Findes under publikationer/ konferencerapporter)

Ingrid Maria Hanken og Geir Johansen

Musikkundervisningens didaktikk.

Cappelen Akademisk Forlag, 1998

Frede V. Nielsen

Almen Musikdidaktik,

Akademisk Forlag, 1998

Månedens citat:

“ Den bedste måde at forudsige din fremtid på – er at skabe den selv!”

John Evan-Jones